

PL
UA

Fundacja
Edukacja dla Demokracji

**POLSKO-
UKRAIŃSKIE
WYMIANY
MŁODZIEŻY**

PORADNIK
INFORMACYJNY

Spis treści

1.	System edukacji w Ukrainie	9
2.	System edukacji w Polsce	11
3.	Kalendarz roku szkolnego w Ukrainie	17
4.	Kalendarz roku szkolnego w Polsce	19
5.	Projekt edukacyjny i możliwe formy działania	20
6.	Przygotowanie wymiany polsko-ukraińskiej	27
7.	Dokumentacja, o której należy pamiętać przy wymianie młodzieży	29
8.	Źródła finansowania wymiany polsko-ukraińskiej	34
9.	Dobre praktyki: Polsko-Ukraińska Akademia Dialogu	37
10.	Dobre praktyki: Chęci, inspiracja, pomysły - czyli już pięć wspólnych wymian	42
11.	Załączniki – wzory dokumentów	46

R i T

Przemiany w reg

w. program R I

projekty par

współfinans

ty wyja

ia

a

-le

SKA
BŚCI

niany w regionie jest
rykańskiej Fundacji w
z Fundacją Edukacja

Dorota
Król

Drodzy Czytelnicy,

Oddajemy do Waszych rąk materiały informacyjne i metodyczne dotyczące organizacji polsko-ukraińskiej współpracy szkół i wymiany młodzieży. O zawartości merytorycznej niniejszej publikacji zdecydowały nasze ponad dziesięcioletnie doświadczenia związane z prowadzeniem „Swatek” – czyli warsztatów dla nauczycieli z Polski i z Ukrainy chcących nawiązać współpracę międzynarodową. Od 2005 roku kilkuset nauczycieli z jednej i z drugiej strony granicy wzięło udział w warsztatach prowadzonych aktywnymi metodami przez polskie i ukraińskie trenerki, dzięki czemu nie tylko poznali się nawzajem, lecz także dowiedzieli się więcej o swoich krajach, szkołach, uczniach. Dążyliśmy do tego, aby uczestnicy wyjeżdżali z warsztatów nie tylko z bazą kontaktów do nauczycieli z innego kraju, ale także z napisanym w dużej mierze pomysłem na projekt z wybraną szkołą partnerską. Materiały zawarte w tej publikacji są więc wypadkową tego, co my jako Fundacja i nasi ukraińscy partnerzy myślimy o tym jak powinien wyglądać dobry projekt wymiany młodzieży, tego, o co pytają się wielokrotnie uczestnicy naszych warsztatów, oraz tego, co wymusza na nas otaczająca rzeczywistość. Czasy szybko się zmieniają i coraz częściej zainteresowani nauczyciele nie muszą brać udziału w warsztatach, aby nawiązać współpracę ze szkołą z drugiego kraju – zarówno nowoczesne technologie, jak i rosnąca z każdym rokiem mobilność sprzyjają temu zjawisku. Dodatkowo wspiera to zwiększająca się z każdym rokiem liczba obywateli Ukrainy – nauczycieli języka angielskiego (i nie tylko) w polskich szkołach. Są oni często naturalnymi promotorami nawiązywania polsko-ukraińskiej współpracy. Także obserwowany po 2014 roku kolejny boom na współpracę z Ukrainą sprzyja temu zjawisku. Mamy nadzieję, że podpisana 9 września 2015 roku umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, a Gabinetem Ministrów Ukrainy o Polsko-Ukraińskiej Radzie Wymiany Młodzieży i organizowane przez nią pierwsze konkursy na wymianę staną się ważnym narzędziem polityki państwa. Nie tylko finansowanie wymian, ale przede wszystkim promowanie ich idei może w znaczącym stopniu wpłynąć nie tyl-

ko na wzrost liczby współpracujących szkół, ale także na odbiór tej współpracy przez administrację szkolną i społeczność z których pochodzą uczniowie, tak jak miało to miejsce w przypadku Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży.

Jesteśmy przekonani, że wymiana międzynarodowa jest ważnym elementem procesu wychowawczego prowadzonego przez szkołę. Poznawanie innych krajów, otwieranie się na inne kultury i umiejętność prezentowania własnego kraju jest jednym z warunków koniecznych do wychowania obywatela umiającego się poruszać w zglobalizowanym świecie i w oparciu o idee tolerancji budować relacje z innymi. Wymiana szkolna pozwala młodzieży w zaplanowany sposób poznać z bliska życie rówieśników w innych krajach (dlatego też zawsze zachęcamy do organizowania noclegów w domach), w sposób jakiego najczęściej nie umożliwiają wyjazdy z rodzicami. W końcu dla mniej zamożnej młodzieży (nie mającej możliwości podróżowania wspólnie z rodzicami) stanowi bezcenną okazję do wyjazdu. Zaplanowana w postaci projektu edukacyjnego przynosi zwielokrotniony efekt – młodzież nie tylko skuteczniej się integruje, ale też zdobywa nową wiedzę i umiejętności.

Naszym zdaniem, aby dobrze zaplanować współpracę szkół warto wiedzieć częścią jakiego systemu oświaty jest dany poziom edukacji, z którym planujemy współpracę – pomoże nam to lepiej zrozumieć rzeczywistość i wymagania, w których funkcjonują nauczyciele i uczniowie z partnerskiej szkoły. W momencie, kiedy kończymy pracę nad niniejszą publikacją tak w Polsce jak i w Ukrainie zapowiadane są zmiany w systemie oświaty. Jak tylko zostaną wprowadzone w życie będziemy chcieli poświęcić im nowy artykuł – jednak jeśli z planowaniem współpracy traficie Państwo na czas, w którym zmiany te dopiero są wdrażane gorąco zachęcamy do zapoznania się z nimi i rozmowy z partnerem na temat tego, co w praktyce oznaczają dla uczniów i nauczycieli (szczególnie w zakresie obciążeń związanych z przygotowaniem się do egzaminów umożliwiających przejście do kolejnego etapu edukacji, obciążenia nauczyciela odpowiedzialnego za współpracę dodatkową pracą etc.). Kolejnym ważnym elementem jest umiejscowienie naszej współpracy w kalendarzu roku szkolnego – oczywiście konkretne daty są zawsze rezultatem naszych ustaleń z partnerem, jednak warto najpierw dowiedzieć się, w jakich ramach pracuje partnerska szkoła.

W końcu polecamy teksty, które pomogą Państwu przygotować projekt wymiany – zarówno pod względem pomysłów na projekt, inspiracji, jak i możliwości otrzymania finansowania. Pragniemy również zachęcić do tego, aby w przypadku, gdy nie udaje się otrzymać finansowania od instytucji zewnętrznych, nie zniechęcać się i próbować doprowadzić do wymiany własnym sumptem.

Zanim dojdzie do samej wymiany warto przygotować dobry grunt do podróży i ułatwić jej organizację naszym Gościom (granica pomiędzy Polską a Ukrainą ciągle pozostaje zewnętrzną granicą strefy Schengen, a co za tym idzie z jej przekraczaniem łączą się określone procedury). O tym przeczytaj Państwo w tekstach poświęconych logistyczno-formalnym aspektom organizacji wymian.

Wreszcie, proponujemy Państwa uwadze dwie relacje z przeprowadzonych polsko-ukraińskich wymian młodzieży – jedna z polskiej strony, druga z ukraińskiej. Mamy nadzieję, że staną się dla Państwem źródłem natchnienia.

Wszystkie teksty, które złożyły się na tę publikację zostały napisane przez praktyków – nauczycieli prowadzących polsko-ukraińską współpracę młodzieży, bądź doświadczonych edukatorów od wielu lat wspierających oba systemy edukacji – w szczególności w zakresie edukacji obywatelskiej.

Życząc miłej lektury mamy nadzieję, że wszyscy Państwo, którzy sięgają po tę publikację, zdecydują się na przeprowadzenie polsko-ukraińskiej wymiany młodzieży. Mieszkając w Polsce i współpracując z Ukrainą od wielu lat mamy poczucie, że oba nasze kraje mają wspaniałe i bogate czekające na odkrycie historię, kulturę i tradycje, których poznanie może być wspaniałą przygodą, do której zaprosimy naszych uczniów. Zaś próba zrozumienia współczesnych Polski i Ukrainy może być nie tylko niezapomnianą lekcją WOS-u dla naszych uczniów, ale także początkiem budowania świadomej postawy obywatelskiej.

Martyna Bogaczyk

1 System edukacji w Ukrainie

System oświaty w Ukrainie wciąż znajduje się na progu reformy. Obecnie, aby uzyskać wykształcenie średnie, które jest obowiązkowe w Ukrainie, dzieci uczą się w takich placówkach, jak przedszkolna placówka oświatowa (ukr. дошкільний навчальний заклад), czy też zwyczajnie: przedszkole (ukr. дитсадок), i średnia szkoła ogólnokształcąca (ukr. середня загальноосвітня школа). Do przedszkola dzieci mogą nie chodzić, przy czym zdarzają się kłopoty z zapisem dzieci do przedszkola, nie zawsze są miejsca. Nauka w szkole rozpoczyna się w wieku 6 lat i trwa 11 lat. Zdarzają się przypadki, gdy średnia szkoła ogólnokształcąca jest łączona z przedszkolem i tworzony jest zespół oświatowo-wychowawczy (ukr. навчальний виховний комплекс).

Strukturę szkoły średniej można podzielić na szkołę podstawową (klasy 1-4, ukr. початкова школа), szkołę zasadniczą (klasy 5-9, ukr. основна школа) i szkołę starszą (klasy 10-11, ukr. старша школа). Po każdym etapie nauki dzieci zdają egzaminy, chociaż egzamin po szkole podstawowej nie ma żadnego wpływu na dalszą edukację dziecka. Po szkole zasadniczej (na koniec 9. klasy) uczniowie zdają 3 egzaminy i otrzymują świadectwo posiadania niepełnego wykształcenia średniego. Niezależnie od wyników, mogą kontynuować naukę w tej samej szkole w 10. i 11. klasie (szkoła starsza), choć zdarzają się przypadki, gdy administracja niektórych szkół (np. z rozszerzonym programem nauki języków obcych) stawia pewne warunki. Po ukończeniu dziesiątej i jedenastej klasy uczniowie zdają egzaminy końcowe, które mają dość sformalizowany charakter. Jest to najprostsza i typowa droga uzyskania wykształcenia średniego. Uczniowie chcący zdobyć wykształcenie wyższe, zdają „niezależny egzamin zewnętrzny” (ukr. зовнішнє незалежне оцінювання, ЗНО, polski odpowiednik – matura). Na podstawie jego wyników absolwenci trafiają na uczelnie wyższe. Tam studiują przez 4 lata i uzyskują tytuł licencjata (ang. bachelor's degree, ukr. бакалавр), a po dalszym roku lub półtora nauki – tytuł magistra (ukr. магістр).

Jeżeli chcą tego dzieci i rodzice, ten łańcuszek uzyskania wykształcenia może mieć pewne rozgałęzienia. Po szkole podstawowej (klasy 1-4) dziecko może przejść do gimnazjum, po zdaniu egzaminów wstępnych. Gimnazja są oceniane lepiej niż szko-

ły średnie, ponieważ mogą mieć bardziej rozszerzone programy nauczania niektórych przedmiotów, a administracja i nauczyciele w gimnazjach mogą wprowadzać zmiany do planów nauczania. Zazwyczaj rodzice dopłacają za naukę w gimnazjum, w każdym z nich opłata jest inna. Nauka w gimnazjum trwa 7 lat, tak jak w średniej szkole ogólnokształcącej, z wyjątkiem szkoły podstawowej (klasy 1-4).

Jeżeli dziecko po ukończeniu szkoły podstawowej pozostanie w tej samej placówce, może kontynuować naukę w klasach 5-7, a potem przejść do liceum specjalistycznego (np. o profilu matematyczno-fizycznym lub biologiczno-chemicznym), po pomyślnym zdaniu egzaminów wstępnych. Niewiele jest takich liceów, w których nauka trwa od 8. klasy, i interesują one rodziców tych dzieci, które są uzdolnione z pewnych przedmiotów lub mają sprecyzowane plany co do swojego przyszłego zawodu. Takie licea dobrze kształcą w wąskiej specjalizacji.

Po ukończeniu szkoły zasadniczej, po 9. klasie uczniowie mający świadectwo niepełnego wykształcenia średniego mogą wstąpić do liceum, koledżu, technikum, szkoły zawodowej o konkretnych profilach. Po zakończeniu nauki absolwenci tych placówek mogą pracować w konkretnym zawodzie, ponieważ otrzymują wiedzę i odpowiednie kwalifikacje: absolwenci technikum i szkoły zawodowej uzyskują tytuł młodszego specjalisty, a absolwenci koledży – tytuł bakaławra, trochę wyższy stopień. Mogą oni także zdawać do szkół wyższych o pewnych profilach. Absolwenci liceów natomiast nie mogą pracować zgodnie ze swoją specjalizacją, mają oni jedynie pewne preferencje, jeśli chcą się dostać do szkoły wyższej o takim samym profilu. Ci, którzy kształcą się po 9. klasie w placówkach profilowanych (koledż, technikum), mogą uniknąć zdawania niezależnych egzaminów zewnętrznych (matury) i bez tych egzaminów dostać się do szkoły wyższej, ale tylko o tym samym profilu.

Oksana Czaban

2

System edukacji w Polsce

O czym warto wiedzieć, zanim rozpocznie się poszukiwanie szkoły partnerskiej w Polsce, czyli bardzo krótki zarys systemu edukacji i organizacji życia codziennego.

Czym kierujemy się podczas podejmowania decyzji o wyborze szkoły partnerskiej? Na pewno dużą wagę zwracamy na emocje, które wzbudza w nas osoba, reprezentująca naszego potencjalnego partnera. Oczywiście, warto ufać swojej intuicji, ponieważ kiedy odczuwamy sympatię do tego człowieka, nasza współpraca przebiega skuteczniej, a obydwie strony są bardziej zadowolone. Wtedy też łatwiej się uczyć i wspólnie rozwiązywać problemy.

Równie ważnym jest zastosowanie tego samego podejścia do oceny innych cech instytucji partnerskiej. Warto sprawdzić, czy nasi uczniowie są w tym samym wieku i czy mają podobne zainteresowania. Jakie są wizje, misje oraz plany naszych placówek? Czy są podobne? Jakie są oczekiwania poszczególnych uczestników procesu edukacyjnego co do współpracy międzynarodowej? Wiele szczegółów można wyjaśnić podczas bezpośredniej rozmowy.

Ale są też pewne aspekty, z którymi można się zapoznać czytając ten artykuł, a znajomość opisanych w nim szczegółów może wpłynąć na podjęcie decyzji o współpracy lub planowaniu wspólnych działań. Chodzi o ogólne informacje na temat systemu edukacji i organizacji życia codziennego, które zawsze będą miały wpływ na realizację projektów międzynarodowych.

Po obowiązkowym rozpoczęciu edukacji w wieku 6 lat, w Polsce uczęszcza się kolejno do szkoły podstawowej, gimnazjum oraz szkoły ponadgimnazjalnej¹. Młodzież ma obowiązek nauki do 18 roku życia. Dodatkowym etapem edukacji jest przedszkole, do którego chodzą dzieci w wieku od 3 do 6 lat. Sześciolatek może zacząć

¹ Niniejszy tekst powstał w 2016 roku. Od 2017 roku realizowana jest reforma edukacji w Polsce, zgodnie z którą gimnazja mają zostać zlikwidowane a przywrócona zostanie 8-letnia szkoła podstawowa. Ze względu na tempo zmian, wynikające z niego niejasności i towarzyszące zmianom protesty społeczne niniejszy tekst opisuje sytuację zgodną ze stanem na koniec 2016 roku.

naukę w klasie zerowej w szkole podstawowej, lub w starszej grupie w przedszkolu. Rodzice mogą też zdecydować, że naukę w pierwszej klasie ich dziecko rozpocznie w wieku 6 lat.

Przedszkole

Chociaż przedszkola rzadko biorą udział w projektach międzynarodowych, doświadczenia placówek, które realizowały takie przedsięwzięcia udowadniają, iż mogą one być bardzo ciekawe i korzystne z wielu powodów. Wymiana doświadczeń w zakresie metod nauczania oraz organizacji pracy codziennej może znacząco wzbogacić ofertę edukacyjną obydwu placówek partnerskich. To oczywiście, że nie może być mowy o wymianie dzieci, ale możliwa jest wymiana doświadczeń pomiędzy nauczycielami. Przedszkolakom z obu krajów na pewno przypadnie do gustu występowanie lub malowanie dla rówieśników. Warto rozważyć organizację webinarów oraz innych form cyfrowego kontaktu na odległość. Kadra nauczycielska może dużo się nauczyć podczas wizyt do przedszkola partnerskiego, ale zanim się przejdzie do planowania, należy sprawdzić szczegóły dotyczące możliwości przebywania delegacji zagranicznej na terenie przedszkola.

Szkoła podstawowa

Do szkoły podstawowej uczęszczają przeważnie dzieci w wieku od 7 do 12 lat. W związku z podjętą przez Ministerstwo Edukacji Narodowej próbą obniżenia wieku szkolnego w latach 2012-2015, wiele dzieci, urodzonych w latach 2006-2009 rozpoczęło naukę w szkole mając 6 lat. W związku z tym w wielu klasach mogą być uczniowie z roczną różnicą wieku.

Proces nauczania jest podzielony na dwa etapy – trzyletnia edukacja wczesnoszkolna, prowadzona przez jedną nauczycielkę lub jednego nauczyciela oraz trzyletnie nauczanie w systemie przedmiotowym. Język obcy jest obowiązkowo nauczany od pierwszej klasy szkoły podstawowej i najczęściej jest to język angielski. Czasami szkoły prowadzą dodatkowo zajęcia z drugiego języka obcego. Popularne są języki hiszpański i niemiecki.

Ze względu na wiek uczniów, współpraca pomiędzy szkołami podstawowymi będzie głównie oparta o różne formy komunikacji na odległość z możliwością wymiany kadry pedagogicznej. Uczniowie klas I-III mogą zrealizować wspólne działania kulturalne, a uczniowie klas IV-VI mogą spróbować nawiązać pierwsze kontakty interpersonalne samodzielnie posługując się ICT i językiem obcym.

Większość szkół podstawowych jest prowadzona przez samorządy lokalne, ale mogą też być szkoły prywatne lub szkoły, prowadzone przez organizacje pozarządowe. Wszystkie organy prowadzące otrzymują subwencję oświatową z budżetu państwa, a jej rozmiar zależy od ilości uczniów. Jakość pracy szkoły kontroluje kuratorium oświaty, zgodnie z określonymi przez państwo wymaganiami.

Gimnazjum

Kolejnym etapem w systemie edukacji jest gimnazjum, do którego uczęszczają wszyscy nastolatki w wieku od 13 do 15 lat. Gimnazjaliści uczą się obowiązkowo dwóch języków obcych, a metoda projektu edukacyjnego powinna być często wykorzystywana na zajęciach lekcyjnych i pozalekcyjnych. Realizując projekty, uczniowie stają się bardziej samodzielni w stawianiu pytań badawczych oraz poszukiwaniu odpowiedzi, bardzo dużo uwagi udziela się współpracy w grupie. Jest to także najlepsza metoda pracy podczas wymiany młodzieżowej.

Pod koniec nauki w gimnazjum uczniowie zmagają się z pierwszym egzaminem zewnętrznym, którego wyniki decydują o wyborze kolejnego etapu nauki. Egzamin gimnazjalny jest układany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną i przeprowadzany pod koniec kwietnia. Składa on się z trzech etapów: części humanistycznej, matematyczno-przyrodniczej i języka obcego. W związku z tym, że wynik egzaminu jest brany pod uwagę przez szkoły ponadgimnazjalne przy przyjmowaniu uczniów do tych szkół, wywołuje on dużo emocji u nauczycieli, uczniów i ich rodziców, więc poświęcają temu wydarzeniu większość uwagi w ciągu całego roku szkolnego, a solidne przygotowanie się do egzaminu i otrzymania maksymalnie najwyższego wyniku, jest priorytetem większości trzecioklasistów.

W projektach partnerskich z gimnazjum można już rozważać organizację wymian młodzieżowych, angażując do nich uczniów klas drugich, które już zdążyli się zaaklimatyzować w nowej szkole, lecz jeszcze nie rozpoczęli intensywnej przygotowań do egzaminu gimnazjalnego. Prawdopodobnie będzie to najlepszy moment do organizacji wymiany uczniowskiej, a żywiołowość czternastolatków sprawi, iż wspólne działania będą dynamiczne i radosne.

Gimnazja mają te same organy prowadzące, co i szkoły podstawowe – mogą być administrowane przez samorządy lokalne, organizacje pozarządowe lub osoby prywatne. Kuratoria oświaty pełnią nadzór pedagogiczny i prowadzą badania poziomu spełnienia określonych przez ministerstwo edukacji wymagań.

Szkoła ponadgimnazjalna

Większość szkół ponadgimnazjalnych należy do jednego z 3 typów: trzyletnia szkoła zawodowa, czteroletnie technikum lub trzyletnie liceum ogólnokształcące. Szkoła zawodowa przygotowuje młodzież do startu na rynku pracy w określonym zawodzie. Główna część zajęć w takiej szkole jest poświęcona praktycznemu przygotowaniu do zawodu, a cykl kształcenia kończy się egzaminem zawodowym. W technikum program jest podzielony pomiędzy zdobywaniem określonych umiejętności zawodowych, a przygotowaniem się do egzaminu maturalnego, który jest przepustką do dalszych etapów kształcenia. Na koniec nauki w technikum młodzież może przystąpić tak do egzaminów zawodowych, jak i do egzaminu maturalnego. Liceum ogólnokształcące przygotowuje do egzaminu maturalnego i dalszego studiowania w wybranym kierunku.

Wydaje się, że można byłoby organizować wymiany uczniów drugich klas liceów ogólnokształcących, techników i szkół zawodowych. Mobilność w tym wieku jest wskazana i pozytywnie wpływa na rozwój samodzielności i odpowiedzialności młodych ludzi. Mogą powstać ciekawe programy, rozwijające akademickie lub zawodowe zainteresowania młodzieży. W przypadku techników i szkół zawodowych warto zwrócić uwagę na podobieństwo profili, co stworzy uczestnikom wymian więcej możliwości do znalezienia wspólnych zainteresowań.

Wszystkie rodzaje szkół mogą mieć klasy integracyjne, które wspierają umiejętności podtrzymywania kontaktów pomiędzy większością uczniów oraz uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Mogą być też szkoły, w których prawie każda klasa jest integracyjną. Warto zainteresować się współpracą z takimi szkołami, ponieważ zazwyczaj mają one dużo doświadczenia w budowaniu pozytywnego klimatu, stosowaniu metod włączających czy indywidualizujących ścieżkę nauczania. Dużą zaletą szkół integracyjnych jest większa niż w zwyczajnych szkołach potrzeba rozwijania współpracy pomiędzy wszystkimi uczestnikami procesu edukacyjnego. Jeśli szkoły zdecydują na realizację międzynarodowego integracyjnego projektu młodzieżowego dla uczestników z niepełnosprawnością i bez, mogą skorzystać z porad, zawartych w publikacji „Bez barier, bez granic”, lub innych zasobów dostępnych na stronie Centrum zasobów na rzecz włączania [SALTO-YOUTH](#).

Rok szkolny w Polsce rozpoczyna się 1 września i kończy się w ostatni piątek czerwca. Składa się on z dwóch semestrów, pomiędzy którymi są dwutygodniowe ferie. Ciekawostką jest, iż termin ferii zimowych zmienia się dla każdego województwa w zależności od roku. Ogólnie jest on ustalony pomiędzy przedostatnim tygodniem stycznia i ostatnim tygodniem lutego, a szczegółowy harmonogram dla poszczególnych województw jest publikowany przed rozpoczęciem roku szkolnego. W czasie ferii szkoły oferują dodatkowe zajęcia w kółkach zainteresowań.

W okresie Świąt Bożego Narodzenia i Świąt Wielkanocnych, obchodzonych według kalendarza gregoriańskiego, w szkołach są tygodniowe przerwy świąteczne. Oprócz tego szkoły nie pracują podczas świąt państwowych i religijnych, wolnych od pracy. 1 listopada w Polsce obchodzi się Dzień Wszystkich Świętych, 11 listopada – Narodowe Święto Niepodległości, a 6 stycznia – Święto Objawienia Pańskiego. 1 Maja to Międzynarodowe Święto Pracy, a 3 maja w Polsce obchodzi się Dzień Konstytucji. W czerwcu przypada jeszcze wolny dzień w Boże Ciało (zawsze w czwartek), święto ruchome obchodzone 60 dni po Wielkiej Nocy.

Z takiego układu roku szkolnego w Polsce wynika, że najlepszy czas na planowanie wymagających działań projektowych to październik, druga część listopada, marzec i kwiecień. Maj i czerwiec są dobrymi miesiącami dla realizacji wymian młodzieżowych.

Mówi się, że różnice przyciągają. Na pewno tak jest, kiedy istnieje podstawa, na której możemy zbudować fundament porozumienia, aby z otwartością i ciekawością

przyglądać się różnicom i konfrontować własne poglądy z poglądami innych. Proponuję do podstawy porozumienia założyć podobieństwa dwóch rodzajów. Po pierwsze warto odnaleźć jak najwięcej cech wspólnych, wynikających z porównania systemów edukacji i organizacji roku szkolnego. A po drugie, obydwie strony powinny mieć otwarte i refleksyjne nastawienie na nowe doświadczenia. Dobrze też wiedzieć jak i czego się uczyć podczas spotkań międzykulturowych. W tym celu bardzo pomocnym jest interaktywny zasób edukacyjny, opracowany pod auspicjami Rady Europy przez międzynarodowy zespół naukowców i praktyków. Służy on jako przewodnik do rozwijania kompetencji międzykulturowych przy okazji spotkań dzieci lub młodzieży z różnych krajów i nazywa się „Autobiografia spotkań międzykulturowych”²

Olena Styslavska

² http://www.coe.int/t/dg4/autobiography/default_en.asp.

3

Kalendarz roku szkolnego w Ukrainie

Rok szkolny	1.09 - 25.05 (30.05)
I SEMESTR	1.09 - 25.12 (30.12) (a w nim ferie jesienne: ostatni tydzień października; dodatkowe dni wolne: 14.10 – Dzień Sił Zbrojnych)
Zimowe ferie święteczne:	25 (30).12 – 14 (20).01
II SEMESTR	14.01-25.05 (20.01) (30.05)
Ferie wiosenne:	Ostatni tydzień marca lub tydzień w okresie Świąt Wielkanocnych

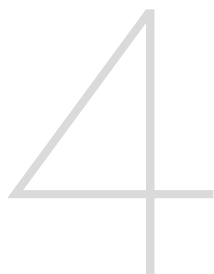
DODATKOWE DNI WOLNE:

8.03	Święto Kobiet
1-2.05	Dni Solidarności Ludzi Pracy
9.05	Dzień Zwycięstwa

2 tygodnie czerwca:

- Egzamininy uczniów klas dziewiątych;
- Specjalne praktyki dla uczniów klas dziesiątych;
- Tydzień edukacyjno-wycieczkowy uczniów klas 5-8.

Kalendarz roku szkolnego w Polsce

PIERWSZY SEMESTR

01.09 początek roku szkolnego

DNI WOLNE:

01.11 Wszystkich Świętych

11.11 Dzień Niepodległości

Tygodniowa przerwa w zajęciach szkolnych w okolicach Świąt Bożego Narodzenia (z reguły od ok. **22.12 do 06.01** – Święto Objawienia Pańskiego (zwane popularnie Świętem Trzech Króli)

Ferie zimowe – Dwa tygodnie. Terminy różnią się w zależności od województwa. Ogólnie ich termin jest on ustalony pomiędzy przedostatnim tygodniem stycznia i ostatnim tygodniem lutego, a szczegółowy harmonogram dla poszczególnych województw jest publikowany przed rozpoczęciem roku szkolnego.

DRUGI SEMESTR

Po powrocie z ferii

DODATKOWE DNI WOLNE:

Tygodniowa przerwa w okresie Świąt Wielkiej Nocy obchodzonych za kalendarzem gregoriańskim

1 maja Międzynarodowe Święto Pracy

3 maja Święto Konstytucji (w okolicach 1-3 maja dyrektorzy często korzystają z możliwości wyznaczenia przez siebie dodatkowych dni wolnych i w ten sposób często uczniowie uzyskują dodatkowy tydzień wolnego)

Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej (w tradycji ludowej zwana Bożym Ciałem) – **zawsze wypada w czwartek** – święto ruchome obchodzone 60 dni po Wielkiej Nocy.

Ostatni piątek czerwca - koniec roku szkolnego

5

Projekt edukacyjny i możliwe formy działania

Czym jest projekt?

Zanim zaczniemy planować realizację wspólnego z partnerem projektu wymiany młodzieży, warto sprawdzić, czy pod słowem projekt my i partner rozumiemy to samo, albo prawie to samo. W dzisiejszych czasach prawie w każdej szkole są realizowane projekty: edukacyjne, socjalne, infrastrukturalne. Często okazuje się, że pod słowem projekt ktoś rozumie co innego niż my – - jednorazową akcję/działanie, bądź wprost przeciwnie pod terminem projekt kryje się regularne działanie prowadzone w szkole od wielu lat. Tymczasem klasycznie rozumiany projekt to konsekwentne działania mające na celu osiągnięcie ściśle określonych zadań, realizowane w określonych ramach czasowych i prowadzące do mierzalnych efektów.

Czyli przekładając na naszą rzeczywistość: planując realizację projektu wymiany młodzieży, zastanówmy się nad tym, co chcemy zmienić w istniejącej sytuacji, jakie umiejętności mogą rozwinąć nasi uczniowie, co możemy zaoferować uczniom partnerskiej placówki, w jakim terminie można to zrealizować i co chcemy osiągnąć.

Najczęściej chcąc zrealizować projekt wymiany młodzieżowej, będziemy próbować szukać dodatkowych (poza rodzicielskimi) finansów. Tak w Polsce jak i w Ukrainie są instytucje i organizacje, które takie wsparcie proponują, ale oczywiście aby je uzyskać trzeba wystartować w konkursie zgłaszając wniosek, czyli nasz pomysł na projekt opisany w zaproponowany przez sponsora sposób.

Tak zwany wniosek projektowy i to co mamy w nim zawrzeć może się nieznacznie różnić w zależności od sponsora. Najczęściej jednak możemy spotkać się z punktami, które wymieniamy poniżej:

- Krótki opis organizacji składającej wniosek
- Opis sytuacji lub środowiska/młodzieży, która weźmie udział w wymianie
- Cel i zadania
- Plan realizacji
- Przewidywane rezultaty (efekty)

- Budżet
- Monitoring i ewaluacja
- Załączniki

Od czego zacząć, czyli kim jesteśmy i jakie są nasze potrzeby

Często projekty realizowane przez organizacje pozarządowe lub instytucje państwowe mają na celu rozwiązanie pewnego problemu, zmianę sytuacji na lepszą. Dlatego we wnioskach dotyczących takich projektów należy opisać problem i jego przyczyny, podać statystykę następstw istnienia problemu. W tym przypadku realizacja projektu to zaplanowane rozwiązanie problemu.

Planując projekt dotyczący wymiany młodzieży staramy się zrozumieć aktualne potrzeby młodzieży. Obserwując naszych uczniów, planujemy, jakie umiejętności i postawy chcemy w nich rozwijać, i z jakim partnerem możemy to osiągnąć. A może ktoś może podzielić się z nami swoim doświadczeniem czy umiejętnościami? Wszystkie te myśli w niektórych wnioskach możemy zawrzeć we wstępie lub opisie sytuacji.

Taki opis to ważny punkt, gdyż świadczy on o potrzebie realizacji projektu i pozwala ocenić, na ile zaproponowane przez nas działania będą interesujące dla ich odbiorców, czyli naszych uczniów. Warto pamiętać, że taki opis musi odnosić się do młodzieży tak z Ukrainy, jak i z Polski. Pokazuje on, czy znamy młodzież z partnerskiej szkoły i jej potrzeby. Jeżeli uczestniczymy w konkursie lub programie grantowym, opis ma przekonać komisję konkursową, że istniejąca sytuacja potrzebuje zmian, które mogą nastąpić dzięki pewnej działalności w ramach danego projektu. Albo też, że projekt niesie za sobą korzyści dla młodzieży wykraczające poza to, co otrzymaliby biorąc udział w zwykłym wyjeździe turystycznym.

Na przykład, w jednej z ukraińskich szkół młodzież nie była za bardzo zainteresowana sportem, zajęciami WF. W tym czasie Polska i Ukraina przygotowywały się do organizacji mistrzostw w piłce nożnej Euro 2012. Była to okazja, aby zwiększyć zainteresowanie młodzieży sportem organizując „Małe Euro” wśród drużyn szkoły z Polski i szkoły z Ukrainy. Te zawody odbywały się po obu stronach granicy.

Dokąd zmierzamy, czyli cel naszego projektu

Określając cel wymiany młodzieżowej możemy przypomnieć sobie kryteria, które pomogą nam wyraźnie sformułować to, co chcemy osiągnąć, a mianowicie kryteria SMART:

- Specific – skonkretyzowany – czy wystarczająco zrozumiąta jest odpowiedź na pytania: Co? Jak? Kiedy? Gdzie?
- Measurable – mierzalny – czy da się w liczbach lub innych wskaźnikach czy miernikach wyrazić, jakie zmiany odbędą się i na ile zmieniła się sytuacja?
- Achievable – osiągalny – na ile nasz cel jest możliwy do osiągnięcia.

- Realistic – realny – czy realizacja projektu doprowadzi do zmian przewidzianych w zadaniach?
- Time-bound – określony w czasie – czy zadania odzwierciedlają okres, w ramach którego cele mają być osiągnięte?

Cel ogólny w projektach wymiany młodzieżowej określa to, co chcemy osiągnąć realizując wymianę. A w **celach szczegółowych** opisujemy konkretne osiągnięcia, które mają przyczynić się do zmiany sytuacji w środowisku młodzieżowym.

Podajemy niektóre przykłady **celów ogólnych i szczegółowych** projektów wymiany młodzieżowej.

Przykład 1.

Cel ogólny: Aktywizacja i polepszenie działań samorządu uczniowskiego w szkole nr 26 z Nowego Sącza i szkole nr 4 ze Lwowa dzięki wymianie doświadczeń z zakresu funkcjonowania samorządu uczniowskiego w obu szkołach.

Cele szczegółowe:

- Przygotowanie 24 uczniów z lwowskiej szkoły do organizacji i przeprowadzenia wyborów do samorządu uczniowskiego w swojej szkole.
- Opracowanie planów pracy samorządów uczniowskich polskiej i ukraińskiej szkoły z uwzględnieniem polsko-ukraińskiej wymiany młodzieżowej.

Przykład 2.

Celem ogólnym jest podwyższenie poziomu wiedzy 40 osób (młodzież z Polski i Ukrainy w wieku 14-17 lat, w tym także młodzi ludzie z mniejszości ukraińskiej i polskiej) o prawach mniejszości narodowych i etnicznych.

Cele szczegółowe:

- Nawiązanie i intensyfikacja kontaktów i integracji między polską a ukraińską młodzieżą – przedstawicielami mniejszości narodowych w trakcie realizacji projektu i po jego zakończeniu;
- Podwyższenie poziomu wiedzy i umiejętności polskiej i ukraińskiej młodzieży w zakresie reportażu, kręcenia materiałów wideo za pomocą telefonu komórkowego, rozwój twórczości, a także uzyskanie wiedzy o prawie autorskim i wykorzystywaniu materiałów wideo;
- Wymiana doświadczeń związanych z działalnością mniejszości ukraińskiej w Polsce i polskiej na Ukrainie, zachowanie zwyczajów narodowych i języka, co ma sprzyjać walce z uprzedzeniami i stereotypami;

- Podwyższenie poziomu wiedzy polskiej i ukraińskiej młodzieży na temat kompetencji i obowiązków osób odpowiadających za prawa mniejszości narodowych i etnicznych w regionie;
- Popularyzacja wiedzy o historii i prawach mniejszości narodowych i etnicznych w szkołach w Polsce i na Ukrainie poprzez prezentację wystawy fotografii i minireportaży.

Skąd będziemy wiedzieć, czy nam się udało, czyli jakie rezultaty chcemy osiągnąć?

Opisując nasz pomysł w formie wniosku projektowego będziemy musieli opisać jego rezultaty. Ten punkt często przysparza nam trudności i bywa też, że rezultaty mylimy z produktami projektu. A rezultaty to nic innego jak to co chcemy osiągnąć i to co chcemy, aby się odbyło i zmieniło w naszych uczniach. Starając się jak najlepiej napisać wniosek projektowy, aby dostać dofinansowanie, czasem zapominamy, że rezultaty tak naprawdę przede wszystkim służą nam i naszej młodzieży. Powinny pomóc odpowiedzieć nam na pytanie: czy udało nam się to, co zaplanowaliśmy.

Opisując rezultaty (efekty) projektu wymiany młodzieżowej, możemy je pogrupować odpowiednio do skali oddziaływania:

- Krótkotrwałe (natychmiastowe) – ilościowe rezultaty projektu; to co zmieni się od razu po jego realizacji, najczęściej są to po prostu zrealizowane cele szczegółowe projektu.
- Długotrwałe (jakościowe) rezultaty projektu – tak zwane „następstwa”, „oddziaływanie” w dłuższej perspektywie. Czyli to, co trudno jest zmierzyć, i czego być może nie będzie można zauważyć od razu po skończonej realizacji projektu, ale to właśnie to, co nas przybliży do naszego dalekosiężnego celu.

Planowanie rezultatów powinno być rozważne, opierać się na własnym wcześniejszym doświadczeniu albo na doświadczeniu partnerów, a także powinna mu towarzyszyć analiza możliwych ryzyk.

Przykład 1.

I tak rezultaty projektu dotyczącego samorządów uczniowskich we Lwowie i Nowym Sączu mogłyby wyglądać na przykład tak:

- Podniesienie wiedzy i umiejętności z zakresu organizacji i przeprowadzania wyborów do samorządu uczniowskiego przez 24 uczniów z lwowskiej szkoły i 24 z nowosądeckiej szkoły.
- Opracowane plany działań samorządu uczniowskiego w szkole we Lwowie i w szkole w Nowym Sączu.

Długotrwałym rezultatem (efektem) będzie kształtowanie postawy obywatelskiej, obywatela charakteryzującego się wartościami demokratycznymi, aktywną działalnością społeczną, umiejącego walczyć o swoje prawa.

Przykład 2.

Zaprezentujemy przykład rezultatów projektu, którego celem było rozpowszechnienie wiedzy wśród młodzieży z Polski i Ukrainy o różnych formach wolontariatu, a także zachęcenie młodzieży do działalności społecznikowskiej poprzez przekonanie uczestników do praktycznych korzyści z ich działalności jako wolontariuszy w czasie 4 miesięcy projektu.

Rezultaty projektu:

- 24 uczestników projektu rozszerzy swoją wiedzę o różnych formach wolontariatu i plusach udziału w różnych akcjach opartych na wolontariacie; (co można zbadać za pomocą testów wiedzy na początku i końcu projektu);
- 120 uczniów z każdej z 4 szkół Ukrainy i Polski dowie się o projekcie i o tym, jakie cele udało się osiągnąć, z prezentacji multimedialnej projektu (potwierdzenie – dokumentacja fotograficzna z każdej szkoły);
- 24 uczestników projektu i 4 ich opiekunów z Ukrainy i Polski rozwinie swoje umiejętności komunikacyjne i zdobędzie nowe kontakty w czasie spotkania z wolontariuszami z różnych organizacji pozarządowych, co będzie ich zachęcać do aktywnej działalności wolontariackiej;
- 24 uczestników projektu i 4 ich opiekunów z Polski i Ukrainy pogłębi swoją wiedzę o historii Warszawy (potwierdzenie – lista odwiedzających w dniu gry miejskiej i wykorzystanie aktywnych form ewaluacji);
- 24 uczestników projektu i 4 ich opiekunów z Polski i Ukrainy zintegruje się i będzie nawiązywać i wzmacniać kontakty w czasie realizacji projektu (sposób pomiaru – za pomocą aktywnych form ewaluacji na początku i pod koniec projektu);
- rozwój i pogłębienie stosunków między partnerami projektu i szkołami, w których uczą się uczestnicy, a także między uczestnikami projektu w czasie jego trwania i po zakończeniu, co można zmierzyć za pomocą aktywności w grupie na Facebooku, a także przyszłych zaplanowanych wspólnych wydarzeń.

Przewiduje się, że niektóre rezultaty zostaną osiągnięte w długoterminowej perspektywie, dłuższej niż 4 miesiące projektu. Na przykład, rozwój i zacieśnienie kontaktów między uczestnikami projektu będą zauważalne co najmniej za pół roku. Popularyzacja wolontariatu jako aktywnej i pozytywnej formy spędzenia wolnego czasu przez młodzież poprzez rozpowszechnienie multimedialnej prezentacji projektu (która

będzie cały czas dostępna) to próba zmniejszenia problemu małej popularności wolontariatu wśród młodzieży.

Wybierając temat naszego projektu kierujemy się przede wszystkim tym, co będzie interesujące i wartościowe dla naszej młodzieży. Jednak sam temat to nie wszystko – wybierając formę działań próbujemy odejść od sztampowych wycieczek, czy wspólnych warsztatów. Aby wam to ułatwić poniżej przedstawiamy listę działań – może Was ona zainspiruje. Im oryginalniejszy projekt, tym większa szansa na zdobycie na niego dofinansowania.

Możliwe formy działań dla uczniów:

Przygotowanie wymiany polsko – ukraińskiej

I. Nawiązanie partnerstwa

Warunkiem udanego partnerstwa jest dobre porozumienie między nauczycielami prowadzącymi projekt. To nauczyciele będą w dłuższym czasie podtrzymywać współpracę między szkołami, a uczniowie szybko kończą szkołę (w Polsce) i zwykle uczestniczą w jednym pełnym cyklu wymiany. Szkoły mogą podpisać list intencyjny, który jest pomocny przy załatwianiu różnych formalności czy pozyskiwaniu dodatkowych środków. Przed wizytą uczniów na Ukrainie warto zorganizować w obu szkołach spotkanie nauczycieli. Im większa liczba nauczycieli odwiedzi szkoły partnerskie, tym łatwiej jest promować projekt w środowisku lokalnym. Rodzice polskich uczniów mają wiele obaw przed wysłaniem swoich dzieci za wschodnią granicę, a im dalej od tej granicy, tym obawy te są silniejsze. Na podstawie informacji medialnych często wyrabiają sobie niekorzystne zdanie na temat mieszkańców Ukrainy i nie mają możliwości zweryfikowania tych poglądów. Dlatego warto zacząć współpracę od zaproszenia uczniów ukraińskich do swojej szkoły, a dopiero później planować rewizytę. Będzie to już wyjazd do przyjaciół, a nie całkiem w nieznane.

II. Przygotowania do wyjazdu na Ukrainę.

Zaczynamy od przedstawienia uczniom ogólnej koncepcji projektu, terminu, kosztów. Po zebraniu grupy chętnych trzeba spotkać się z uczniami i zapoznać z miejscem projektu (najlepiej przekazać relacje z osobistej wizyty). W następnej kolejności organizujemy spotkanie z rodzicami i dokładnie opowiadamy o miejscu projektu, szkole ukraińskiej, programie i celach edukacyjnych, podróży, zakwaterowaniu iżywieniu, walucie i wymianie. Zbieramy też informacje o stanie zdrowia uczestników i zażywanych lekach, aby w razie wypadku lub choroby można było udzielić pomocy. Można też zorganizować wideokonferencję za pośrednictwem Skype'a z ukraińskim partnerem i pokazać podgląd z ulicznych kamer w miejscu organizacji spotkania. Sympatycznym gestem jest przekazanie gospodarzom pamiątki od uczestników. Najlepiej, jeśli uczniowie taki upominek wykonają sami, a podczas pracy grupa integruje się. Jest to też okazja do rozmów i omawiania ewentualnych problemów.

III. Dokumentacja projektu.

W teczce z dokumentacją wyjazdu powinno się znaleźć:

- zaproszenie od partnera zawierające termin, temat wyjazdu i liczbę uczestników i opiekunów oraz warunki zakwaterowania i wyżywienia uczestników.
- dokumenty wycieczki wskazane w rozporządzeniu ministra w sprawie organizacji wyjazdów szkolnych: karta wycieczki, harmonogram, lista uczestników, lista opiekunów, zgody rodziców, regulamin wycieczki podpisany przez uczniów, zaświadczenie o uprawnieniach kierownika wycieczki, polisa ubezpieczeniowa od kosztów leczenia i NNW. Dobra rada: do obowiązującej listy uczestników warto dodać rubrykę z telefonem do rodziców – mamy wszystkie potrzebne informacje zawsze przy sobie.
- oświadczenie rodziców o przekazaniu opieki nad dzieckiem opiekunowi podczas pobytu za granicą (przepisy mówią, że podpisy rodziców lub opiekunów prawnych powinny być potwierdzone przez notariusza – maksymalna stawka za taką usługę to ok. 25 zł od jednego podpisu).

Dla dyrektora szkoły trzeba przygotować listę imienną uczestników z podanym wiekiem. Dyrektor musi zgłosić każdy wyjazd zagraniczny do organu prowadzącego (gmina lub powiat) oraz do kuratorium. Do listy załącza się również program wizyty.

Każdy uczestnik wyjeżdżający na Ukrainę musi posiadać paszport. Ważność paszportu musi wynosić co najmniej 3 miesiące od przewidywanego terminu powrotu do kraju.

Dobra rada: warto wykonać kserokopie strony ze zdjęciem paszportu uczestnika i mieć je tak na wszelki wypadek przy sobie.

IV. Transport.

Zależy od miejsca początku i końca podróży i dostępu do środków komunikacji. Wygodnym środkiem transportu jest mały bus. Warto zapytać kierowcy przed wyjazdem, czy posiada „Zieloną Kartę” do ubezpieczenia OC. Może to być obiektem zainteresowania lokalnej policji. Stanowczo odradzam umieszczanie bagażu na przyczepce. Ukraińskie busy osobowe nie mogą ciągnąć przyczepki (informacja od ukraińskiego przewoźnika). Podczas przekraczania granicy bus z dziećmi + przyczepka z bagażem jest pojazdem „niesklasyfikowanym”. Można się narazić na przeganianie z pasa na pas odprawy i przedłużenie czasu przekraczania granicy.

Renata Barnas

Szkolna koordynatorka współpracy międzynarodowej przy Publicznym Gimnazjum w Czarnkowie (na podstawie własnych doświadczeń, 20-letniego doświadczenia w organizacji projektów międzynarodowych, w tym trzyletniego doświadczenia w projektach polsko-ukraińskich)

Dokumentacja, o której należy pamiętać przy wymianie młodzieży

Przede wszystkim należy podkreślić, iż pakiet dokumentów w przypadku realizacji wspólnego młodzieżowego projektu międzynarodowego (niezależnie od tego, czy będzie to w ramach partnerstwa z Polską, czy np. z Niemcami, Portugalią, Austrią czy Turcją) jest praktycznie identyczny. Załatwienie niezbędnych dokumentów wymaga dużo wysiłku i czasu, i zależy także od posiadania całości niezbędnej informacji o wszystkich potrzebnych dokumentach. Liczba dokumentów, które należy zebrać, może odstraszyć niektóre osoby, szczególnie w przypadku, gdy jest to pierwsze doświadczenie wyjazdu poza granice Ukrainy. Jednak przy dobrej organizacji i chęci zrobienia czegoś ciekawego i pożytecznego razem ze swoimi wychowankami, wspólnie z kolegami i dziećmi z innego kraju, wszystkie formalności związane z przygotowaniem dokumentów w końcu udaje się załatwić. Czas i wysiłek włożone w załatwienie oświadczeń i wiz, rejestrację wizową, wizyty i telefony do konsulatu lub centrum wizowego, niekończąca się korespondencja z kolegami z innego kraju i wiele innych rzeczy – wszystko to jest szybko wynagradzane podczas realizacji wymiany młodzieżowej. Bo międzynarodowa wymiana młodzieży w ramach wspólnego projektu umożliwia poznanie innych osób, przedstawienie się i opowiedzenie o sobie, zrozumienie, w czym jesteśmy podobni i czym tak naprawdę różnimy się od innych. Czas spędzony wspólnie przez młodzież z różnych krajów pozostaje w pamięci jako radość rozmów, serdeczność i humor, wspólnie wykonane zadania, wspólne wycieczki i zabawa, dyskusje, wspólne pikniki i przekazywanie pamiątek, i nierzadko przerasta w wieloletnią przyjaźń między uczniami. I tu już praktycznie nikt nie wspomina o czasie i staraniach poświęconych na załatwienie formalności. Po prostu przy organizacji następnej wymiany przypominamy sobie uzyskane doświadczenie. Przedstawiamy zatem poniżej kilka rad w oparciu o kilkuletnie doświadczenie

w zakresie organizacji i przeprowadzania szkolnej wymiany młodzieżowej, w tym w ramach ukraińsko-polskich projektów szkolnych.

Przed wszystkim należy z własnej perspektywy i perspektywy szkoły określić, jak widzimy przyszłą współpracę ze szkołą partnerską z Polski, omówić z całym zespołem lub przynajmniej z grupą inicjatywną nauczycieli i administracją szkoły potrzeby, możliwości i korzyści, które daje taka współpraca między szkołami. Bo przecież współpraca szkół to nie tylko wymiana młodzieży szkolnej. Może to być wymiana między pedagogami lub realizacja poszczególnych zadań bez wizyty w innym kraju. Można zorganizować konferencję przez Skype lub transmisję zajęć szkolnych w trybie online. Najlepiej taką współpracę zaplanować na kilka lat i określić tematykę wspólnych projektów. Również z tego względu warto uzgodnić i podpisać porozumienie o zaplanowanej współpracy z partnerem z Polski (patrz Załącznik 1). Takie porozumienie (list intencyjny) podpisywane jest na 3-5 lat, podaje się w nim informację na temat placówek oświatowych, które będą współpracować, tematyki wspólnych projektów, można zaznaczyć zaplanowane terminy przyszłych wymian między nauczycielami i uczniami. Jeżeli takie porozumienie sporządzimy od razu w dwóch językach, ukraińskim i polskim, niepotrzebne będzie tłumaczenie z ukraińskiego na polski przy załatwianiu wizy lub z polskiego na ukraiński, czego czasem żądają pracownicy wydziałów oświaty na Ukrainie, gdy przygotowują zgodę na wyjazd uczniów do Polski. Takie porozumienie przyda się także na etapie wydawania wizy, bo jego istnienie będzie świadczyło o tym, że zaplanowany wyjazd nie jest jednorazową podróżą turystyczną, a stanowi część szerszej współpracy szkół.

Gdy już mamy porozumienie o współpracy, oznacza to, że mamy też już pomysły na wspólne projekty, a więc wcześniej czy później odbędzie się podróż dzieci i nauczycieli ukraińskich do Polski. Od czerwca 2017 wprowadzono ruch bezwizowy dla obywateli Ukrainy na terenie Unii Europejskiej. Możliwość wjazdu bez wizy dotyczy jednak tylko osób posiadających paszport biometryczny. Może się zdarzyć, że uczestnicy wymiany – zarówno nauczyciele jak i młodzież – będą posiadali jeszcze stary typ paszportu, i wyrobienie wizy będzie konieczne. To właśnie na etapie wyrobienia wiz, może powstać najwięcej trudności i problemów. Przed wszystkim nauczyciele i uczniowie powinni mieć ważne dokumenty podróży: paszport lub dziecięcy dokument podróży ważne co najmniej 3 miesiące od przewidywanego terminu powrotu na Ukrainę. Wyrobienie dziecięcych dokumentów podróży jest stosunkowo niedrogi i trwa w zwykłym trybie około dwóch tygodni.

Drugim dokumentem ważnym dla otrzymania wizy jest zaproszenie przygotowane przez stronę polską dla przedstawicieli ukraińskiej szkoły partnerskiej na kilkudniowy pobyt w Polsce. Takie zaproszenie jest adresowane do kierownika placówki, podawane w nim są okres pobytu na terytorium Polski, temat projek-

tu, informacja o tym, w jaki sposób będzie zorganizowany pobyt i wyżywienie młodzieży, podawana jest imienna lista zaproszonych nauczycieli i uczniów z podaniem numerów paszportów lub innych dokumentów podróży, dat urodzenia i terminów ważności dokumentów podróży. I choć wymiana młodzieżowa przewiduje nieodpłatne wydanie wizy jej uczestnikom, najlepiej w tekście zaproszenia napisać prośbę o nieodpłatne wydanie wizy. Także w zaproszeniu podawane są dane kontaktowe koordynatora projektu lub kierownika placówki: numer telefonu komórkowego i adres poczty elektronicznej. Czasem zdarza się, że przedstawiciele konsulatów kontaktują się ze stroną polską w celu sprawdzenia prawdziwości danych w zaproszeniu (patrz Załącznik 2).

Należy podkreślić, że w takim zaproszeniu okres pobytu na terytorium Polski trzeba zwiększyć przynajmniej o jeden dzień przed i po zaplanowanym spotkaniu ze względu na daleką drogę, nieprzewidziane przystanki lub długą kolejkę na granicy. Niestety czasem środek transportu może się zepsuć lub może być konieczny pobyt w ośrodku zdrowia. A w przypadku zwłoki przy przekroczeniu granicy żadne uzasadnienia nie są akceptowane, automatyczny system rejestracji momentu przekroczenia granicy zaznaczy faktycznie nielegalny pobyt na terenie innego państwa i o otrzymaniu następnej wizy można będzie na długo zapomnieć.

Opisując organizację pobytu strony ukraińskiej w Polsce w zaproszeniu, należy dokładnie wymienić źródła finansowania. Jeżeli wymiana młodzieży odbywa się w ramach projektu wspieranego przez instytucje unijne, i przewidziane jest wsparcie finansowe na realizację takiej wymiany młodzieżowej, w zaproszeniu należy wyraźnie wskazać nazwę projektu, organizację, która go wspiera, a także zaznaczyć, że wszystkie wydatki związane z wyżywieniem i zakwaterowaniem strony ukraińskiej są pokrywane przez Unię Europejską. Jeżeli do wymiany dochodzi dzięki wsparciu finansowemu rodziców i lokalnych sponsorów, wpisujemy, że zakwaterowanie i wyżywienie uczestników ukraińskich jest zapewniane przez stronę polską, a dokładnie: zakwaterowanie i wyżywienie będą miały miejsce w polskich rodzinach.

Także lista zaproszonych osób w zaproszeniu powinna zawierać kilka rezerwowych nazwisk (co najmniej 1 osoba dorosła i 1-2 uczniów). W przypadku niespodziewanych okoliczności nie trzeba będzie zmniejszać ogólnej liczby uczniów uczestniczących w wymianie młodzieżowej, odkładać wyjazdu, czy też zmuszać chorego nauczyciela do wyjazdu, bo wymaga tego projekt. W zaproszeniu, w którym informujemy o źródłach finansowania, trzeba wymienić też uczestników wizyty posiadających paszport biometryczny (a zatem nieubiegających się o wizę). Przy przekraczaniu granicy, takie zaproszenie będzie stanowiło potwierdzenie posiadania odpowiednich środków, niezbędnych do pobytu w danym kraju.

Tak samo, jak w przypadku porozumienia o współpracy (listu intencyjnego), zaproszenie też lepiej przygotować w dwóch językach: po polsku dla uzyskania

wizy i po ukraińsku dla pracowników ukraińskich wydziałów oświaty, którzy i tak później będą żądać tłumaczenia. Takie zaproszenie wysyłamy faksem do partnera ukraińskiego, i praktycznie wszystkie konsulaty polskie na Ukrainie uznają faks za oryginał. Mimo to oryginał zaproszenia wysyłamy pocztą na adres szkoły ukraińskiej, ponieważ w przypadku wystąpienia o wizę w centrum wizowym przyjmowany jest jedynie oryginał zaproszenia. Strona ukraińska powinna mieć przy sobie oryginał podczas przekraczania granicy. Dobrym rozwiązaniem jest też wysłanie zaproszenia albo zaproszenia i listu na nazwisko konsula (patrz Załącznik 3) do odpowiedniego konsulatu w terminie, kiedy ukraińska strona ma zamiar przyjechać i złożyć dokumenty niezbędne do otrzymania wizy.

Parę słów o działalności konsulatów i centrów wizowych. Całe terytorium Ukrainy jest podzielone na kilka grup obwodów, które są obsługiwane przez odpowiednie konsulaty. Także w wielu, ale nie we wszystkich, miastach Ukrainy działają tak zwane centra wizowe. Już od kilku lat zapisy na złożenie dokumentów wizowych w konsulatach odbywają się za pośrednictwem internetu. Trzeba włożyć trochę wysiłku, aby doczekać się wolnych dat i zarejestrować. Przy tym ankieta powinna być wypełniona w ciągu godziny także w trybie online. Jeżeli po kilkudniowych próbach rejestracji nie udało się tego dokonać – czasem nie jest to takie proste – można poprosić stronę polską, aby zwróciła się z listem do konsula z prośbą o pomoc w rejestracji i wydaniu wizy partnerom ukraińskim. I tu trudno jest przewidzieć efekt, ponieważ czasem w odpowiedzi na taką prośbę strona ukraińska jest zapraszana do konsulatu, a czasem jest „wysyłana” do centrum wizowego. W odróżnieniu od konsulatów, gdzie w przypadku wymiany młodzieżowej wizy powinny być bezpłatne, w centrach wizowych za taką usługę się płaci, to znaczy sama wiza jest bezpłatna, ale już usługi centrum wizowego są płatne. I trzeba za to zapłacić wcześniej, przed złożeniem dokumentów. Jeżeli udało się ominąć rejestrację elektroniczną w konsulacie, i jesteście zaproszeni przez konsula do złożenia dokumentów, ankietę i tak trzeba wypełnić na stronie e-konsulat w trybie online. Jeżeli jednak zostaliście skierowani do centrum wizowego, ankieta jest wypełniana przez pracowników centrum wizowego. Wiza jest przygotowywana w ciągu 7–14 dni (choć na stronach konsulatów wskazane są odleglejsze terminy), ale potrzebny jest jeszcze czas na rejestrację, ewentualne uzupełnienie dokumentów, dlatego nie należy odkładać załatwienia tych spraw na ostatni moment.

Dla wyrobienia wizy, oprócz dokumentów podróży i zaproszenia potrzebna jest jeszcze zatwierdzona prawnie zgoda na wyjazd dziecka za granicę. Taki dokument musi być podpisany przez obydwój rodziców, a w przypadku rozwodu, zamieszkania jednego z rodziców w innym mieście lub państwie, śmierci jednego z rodziców, pojawiają się pewne inne rozwiązania, na które potrzeba więcej czasu. Od czerwca 2015 roku, aby otrzymać wizę, wszystkie osoby mające więcej niż

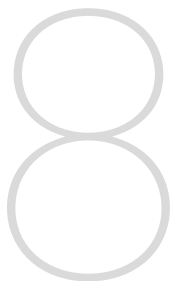
12 lat powinny złożyć odciski palców. I na to też potrzebna jest zgoda rodziców. Lepiej zgodę na wyjazd dziecka za granicę i pozwolenie na pobranie odcisków palców przygotować jako jeden dokument i przy tym wskazać w nim nazwiska co najmniej dwóch osób dorosłych, w przypadku niespodziewanej choroby, czy innych nieprzewidywalnych okoliczności, dziecko będzie mogło pojechać pod opieką innej osoby dorosłej.

Także w pakiecie dokumentów powinny znaleźć się ubezpieczenie zdrowotne i jego kopia, a także kopia pierwszej strony dokumentu podróży czy paszportu, zdjęcie o wymiarach 4,5 cm x 3,5 cm, kopie dowodów osobistych rodziców każdego dziecka, akt urodzenia i jego kopia (jest to niepotrzebne, gdy dziecko ma paszport), w przypadku nauczycieli może być jeszcze potrzebne zaświadczenie z miejsca pracy z wymienioną wysokością pensji w ciągu ostatniego pół roku, a w przypadku uczniów – potwierdzenie sytuacji finansowej jednego z rodziców (to znaczy, zaświadczenie z miejsca pracy, gdzie napisane będzie, jaką pensję otrzymuje rodzic w ciągu ostatniego pół roku, albo wyciąg z rachunku bankowego). Listę wszystkich potrzebnych dokumentów można znaleźć na stronie internetowej odpowiedniego konsulatu.

Dopóki więc obywatele Ukrainy muszą mieć wizy, skompletowanie wszystkich koniecznych dokumentów jest dość niełatwą sprawą, ale możliwą do wykonania. Najważniejsze, aby robić to odpowiednio wcześniej, nie odkładać na ostatni moment. Życzę sukcesów w realizacji wymian młodzieżowych!

Ludmyła Roman

Koordynatorka programów edukacyjnych Laboratorium Edukacji Obywatelskiej „Poszuk” („Poszukiwania”) Towarzystwa Lwa (Lwów, Ukraina), nauczycielka Lwowskiego Gimnazjum Akademickiego przy Uniwersytecie Narodowym „Politechnika Lwowska”

Źródła finansowania wymiany polsko-ukraińskiej

1. Narodowe Centrum Kultury: Polsko-Ukraińska Wymiana Młodzieży

Program skierowany jest do dzieci i młodzieży w wieku 12-18 lat. W ramach Programu możliwe jest dofinansowanie projektów obejmujących pobyt w Polsce grupy ukraińskiej młodzieży wraz z opiekunami, realizującej projekt wspólnie z grupą polskiej młodzieży.

<http://www.nck.pl/o-programie-2/>

2. Polsko-Ukraińska Rada Wymiany Młodzieży

Powołana przez polski i ukraiński rząd. W Polsce Instytucją Zarządzającą jest Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji. W 2016 roku na dofinansowanie polsko-ukraińskich projektów młodzieżowych przeznaczono 3 800 000 zł.

<http://www.wymianymlodziezy.frse.org.pl/>

3. Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży

W ramach programu istnieje możliwość sfinansowania trójstronnych projektów wymiany młodzieży – dla młodzieży z Polski, Niemiec i kraju trzeciego.

<http://www.pnwm.org/aktualnosci-i-projekty/aktualnosci/razem-z-ukraina/>

<http://www.pnwm.org/dotacje-do-projektow/trojstronne-projekty-wymiany-mlodziezy/>

<http://www.pnwm.org/dotacje-do-projektow/projekty-z-krajami-partnerstwa-wschodniego/>

4. Erasmus +

Młodzież – Akcja 1. Mobilność edukacyjna: Wymiany młodzieży, Wolontariat Europejski (EVS) i wyjazdy osób pracujących z młodzieżą. Wymiana młodzieży: Projekty mogą być poświęcone dowolnemu tematowi, najważniejszym celem jest zdobywanie doświadczeń poza murami szkoły czy uczelni. W międzynarodowej wymianie może uczestniczyć młodzież w wieku 13-30 lat z co najmniej dwóch państw, z których przynajmniej jedno jest krajem biorącym udział w programie. Minimalna liczba uczestników projektu wynosi 16 osób, maksymalna – 60. Wymiana może trwać od 5 do 21 dni, nie licząc czasu podróży.

<http://erasmusplus.org.pl/mlodziez/akcja-1/>

5. Ministerstwo Edukacji Narodowej: Międzynarodowa wymiana młodzieży

W związku z powołaniem Polsko-Ukraińskiej Rady Wymiany Młodzieży, MEN nie dofinansowuje już bezpośrednio projektów wymiany polsko-ukraińskiej. W 2017 roku konkurs dotyczył realizacji projektów z zakresu współpracy młodzieży z następującymi państwami: Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Mołdawia i Izrael. Choć konkurs nie dotyczy współpracy z Ukrainą, może być to ciekawa możliwość dla szkół posiadających partnerów w innych krajach.

<https://bip.men.gov.pl/strony/miedzynarodowa-wymiana-mlodziezy-konkurs-n-r-de-wzp-263-1-2-2017.html>

6. Ukraińskie Ministerstwo Młodzieży i Sportu

W związku z powołaniem Polsko-Ukraińskiej Rady Wymiany Młodzieży, po stronie ukraińskiej analogiczny do polskiego konkurs jest organizowany przez Ministerstwo Młodzieży i Sportu. Projekty mogą być realizowane zarówno na terenie Polski jak i Ukrainy. Czas trwania wymiany – od 5 do 10 dni, może wziąć w nich udział od 10 do 40 osób (równa liczba z obu krajów), w wieku od 14 do 35 lat.

Link do ostatniego ogłoszenia o konkursie:

<http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/29714>

7. Samorządy lokalne

Sprawdźmy możliwości finansowania w samorządach gminnych lub wojewódzkich. Samorząd gminny może dysponować pewnymi środkami na współpracę międzynarodową – np. na współpracę z miastami partnerskimi, ale nie tylko. Warto porozmawiać i dowiedzieć się czy mogą dofinansować wybrane koszty naszej inicjatywy wymiany młodzieżowej. Zainteresujmy się też konkursami ogłaszanymi przez Urzędy Marszałkowskie – w ramach niektórych z nich może istnieć możliwość uzyskania dofinansowania projektów wspierających wielokulturowość, dialog międzykulturowy, przeciwdziałanie stereotypom. Dobrym pomysłem może być zorientowanie się jakie są priorytety i dopytanie, czy organizatorzy konkursu widzą możliwość wsparcia wymian takich jak planowana przez nas.

Dobre praktyki: Polsko-Ukraińska Akademia Dialogu

Polsko-Ukraińska Akademia Dialogu to projekt wymiany międzynarodowej uczniów z Gimnazjum im. ks. Wacława Rabczyńskiego w Wasilkowie i Gimnazjum w Sarnach na Ukrainie, który został zrealizowany na przełomie października i listopada 2014 roku. Spotkanie młodzieży było pokłosiem mojego uczestnictwa w polsko-ukraińskiej „Swatce” zorganizowanej przez Fundację Edukacji dla Demokracji i Towarzystwo Lwa. Za sprawą obu tych organizacji nauczyciele z sąsiadujących krajów spotkali się pod Lwowem, aby w trakcie trzydniowego intensywnego szkolenia zintegrować się, poznać swoje szkoły i stworzyć zarys potencjalnego projektu wymiany. Wybór padł na gimnazjum w Sarnach z kilku powodów. Oprócz dobrego kontaktu z reprezentantką Sarn, co wydaje się kwestią fundamentalną, zachęcające było również stosunkowo nieodległe położenie, dające szanse na nawiązanie trwalszej relacji pomiędzy naszymi placówkami w przyszłości. Ze wstępnych rozmów wynikało również, że nasi uczniowie funkcjonują w podobnych środowiskach o małomiasteczkowym charakterze, a także borykają się z podobnymi trudnościami tj. brak wiary w swoje możliwości, niechęć do szkoły i podejmowania własnych inicjatyw. Dodatkowym atutem była wielokulturowa przeszłość Sarn i Wasilkowa, co miało stać się kanwą dla naszej wymiany.

Gotowy pomysł został z sukcesem przekuty na dofinansowanie z Ministerstwa Edukacji Narodowej w ramach programu „Polsko-ukraińskiej współpracy młodzieży”¹. Głównym celem Polsko-Ukraińskiej Akademii Dialogu było kształtowanie otwartych i dialogowych postaw opartych na poznawaniu wielokulturowego dziedzictwa małych ojczyzn i mechanizmów demokratycznych na szczeblu lokalnym. Program stworzył także możliwości do wzajemnej integracji poprzez poznawanie swoich kultur i tradycji, pracę w międzynarodowych zespołach oraz wspólną zabawę.

¹ Niestety z powodu niestabilnej sytuacji politycznej na Ukrainie program nie zakładał zorganizowania rewizyty.

Wybrane działania zrealizowane w toku inicjatywy:

- Fotoreportaże o wielokulturowości Wasilkowa i Sarn

Uczestnicy projektu jeszcze przed spotkaniem mieli za zadanie poznać wielokulturową przeszłość rodzimych miejscowości i jej odzwierciedlenie w przestrzeni miejskiej. Po uzgodnieniu ze stroną ukraińską przyjęliśmy założenie, że forma zaprezentowania zebranego materiału będzie dowolna. Gimnazjaliści z Wasilkowa mieli za zadanie zrobić jedno zdjęcie związane ze zróżnicowaniem kulturowym miasta i opowiedzieć, co znajduje się na fotografii. Natomiast grupa ukraińska przygotowała film z archiwalnymi i współczesnymi zdjęciami okraszony informacjami o mniejszościach zamieszkujących Sarny przed wojną i w chwili obecnej.

- Wideokonferencja

Dwa tygodnie przed rozpoczęciem projektu odbyła się rozmowa uczestników i opiekunów projektu poprzez Skype. Z powodu problemów wynikających z połączenia internetowego rozmowa ograniczyła się do przedstawienia

uczestników i wyrażenia obopólnej radości z planowanego spotkania. Skype był również wykorzystywany do komunikacji pomiędzy opiekunami projektu, ale również w indywidualnych rozmowach młodzieży przed i po spotkaniu w Wasilkowie.

- Foto – wycieczka po Białymstoku

W trakcie dwugodzinnego godzinnego spaceru zostały zaprezentowane najpiękniejsze zabytki Białegostoku, ale także te, które nierozzerwalnie łączą się z wielokulturową historią miasta. Kolejnego dnia uczestnicy pokazali swoje zdjęcia, które poddane zostały grupowej ocenie w celu wyłonienia tych, które miały składać się na wystawę prezentującą różnorodność kulturową Podlasia.

- Wyjazdy edukacyjne śladami wielokulturowości Podlasia

Wyjazdy zakładały poznanie wielokulturowej tkanki naszego regionu, którą uczestnicy mieli za zadanie uwiecznić za pomocą kamer i zaprezentować w postaci krótkiego filmu. Odwiedziliśmy miejsca związane z konkretnymi grupami narodowymi, etnicznymi czy religijnymi. Poczynając od unickiej Świętej Wody, poprzez prawosławny Supraśl, żydowskie Krynki, a kończąc na tatarskich Kruszynianach. Podczas drugiej wycieczki zabraliśmy młodzież do Tykocina, gdzie o żydowskiej historii tego miasteczka dowiedzieli się dzięki grze miejskiej wykorzystującej quest, czyli rymowaną historię z zagadkami. Dzięki przetłumaczeniu go na język angielski młodzież jednakowo zaangażowała się w jego pokonanie. Skłoniło to również uczestników do rozmowy w tym języku, przynajmniej w niektórych zespólach.

- Debaty

W trakcie trwania projektu zorganizowane zostały dwie debaty. Pierwszą z nich było spotkanie z przedstawicielami władz samorządowych i lokalnych organizacji pt. „Polskie doświadczenie w budowaniu demokracji”. Do rozmowy z uczniami o sukcesach i porażkach polskiej transformacji zaprosiliśmy przedstawicieli władz, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i lokalnych organizacji pozarządowych. Druga była debatą oksfordzką, którą poprzedziły zajęcia poświęcone przygotowaniu wystąpień publicznych. Teza, którą samodzielnie sformułowała młodzież, dotyczyła aktualnego i wspólnego dla obu stron problemu i brzmiała następująco: „Tylko wyjazd zagranicę daje szansę na lepsze życie”. Obie strony (propozycja i opozycja) były mieszane, a językami debaty były polski i ukraiński.

- Happening

Ostatniego dnia wymiany odbył się happening „Otwórz się na dialog”. Na starych płótnach młodzież namalowała symbole tolerancji i hasła nawołujące do dialogu. W trakcie przemarszu ulicami miasta uczestnicy rozdawali ulotki z informacją o projekcie, a także zaletami prowadzenia dialogu.

- Integracja

Przez cały czas trwania wymiany stwarzane były warunki do wzajemnej integracji. Począwszy od pracy w zespołach polsko-ukraińskich po konkretne punkty programu. Kluczowa do stworzenia pozytywnej atmosfery w grupie była tzw. „nocka w szkole” w trakcie której integrowaliśmy się poprzez prezentacje swoich kultur „na wesoło”, zajęcia sportowe, gry integracyjne, przygotowanie wspólnego posiłku czy solidarne łamanie ciszy nocnej. W następnym dniu odbyły się kolejne działania na rzecz zbudowania dobrej atmosfery w zespole m.in. kręgle i zajęcia na ścianie wspinaczkowej.

Trudności w toku realizacji inicjatywy

- Ku mojemu zdziwieniu sporym problemem okazało się zrekrutowanie piętnastu uczestników wymiany z Wasilkowa. Błyskawicznie utworzona grupa ochotników zmniejszyła się o połowę. Z nieformalnych rozmów z uczniami i rodzicami wynikało, że demotywowujący był brak rewizyty. Okazało się również, że funkcjonuje w naszej społeczności negatywny stereotyp Ukraińca, zwłaszcza pochodzącego z Wołynia.
- Przed przyjazdem stworzony został profil projektu na Facebooku², co umożliwiło pierwsze kontakty między uczestnikami, ale z drugiej strony spowodowało, że zadzierzgnięte drogą wirtualną znajomości zrodziły opór „nowych przyjaciół” na wiadomość o obowiązku goszczenia innej osoby, zaproponowanej przez nauczycieli.
- Pierwszą aktywnością w ramach projektu był konkurs na logo. Swoje propozycje mogli przysłać uczniowie z Wasilkowa i Sarn. Następnie odbyło się głosowanie na Facebooku, którego celem miało być wyłonienie najpopularniejszej i tym samym zwycięskiej pracy. Strona ukraińska wskazała na słabość tego rozwiązania wynikającą z faktu, że na Ukrainie Facebook nie jest tak popularny jak w Polsce.

² <https://www.facebook.com/Polsko-Ukrai%C5%84ska-Akademia-Dialogu-273778809497116/>

- Trzydziestu uczestników wymiany podzielonych zostało na 6 zespołów, których zadaniem było przygotowanie krótkich filmików o wielokulturowości Podlasia. Podział determinowany był przede wszystkim ilością posiadanych kamer. Szybko jednak okazało się, że grupy są zbyt liczne, a sprzęt komputerowy szkoły niewystarczający, by sprostać wymaganiom programów do obróbki obrazu. Spowodowało to zniechęcenie części uczniów i syndrom tzw. „pasażera na gapę”. Presja czasu związana z rozbudowanym programem dodatkowo utrudniała wykonanie tego zadania.
- Pierwotnym założeniem był wybór języka angielskiego jako języka wymiany. Rzeczywistość zweryfikowała jednak te ustalenia. Okazało się, że umiejętności lingwistyczne zarówno polskich i ukraińskich uczestników były mocno zróżnicowane. Poza tym bardzo szybko młodzież samoistnie przechodziła na swoją ojczystą mowę, dostrzegając wysoki stopień zrozumienia drugiej strony. Stąd też na wniosek uczestników zgodziliśmy się na używanie polskiego i ukraińskiego, aczkolwiek do końca spotkania staraliśmy się stwarzać warunki do używania angielskiego.

Pomimo wymienionych wyżej trudności jako inicjator i koordynator wymiany uważam ją za ważny krok w budowaniu lepszych relacji pomiędzy rówieśnikami z Polski i Ukrainy. O jego wyjątkowym znaczeniu dla obu stron niech świadczy komentarz jednego z uczestników. *„W czasie tego tygodnia znaleźliśmy nowych przyjaciół. Wymienialiśmy się poglądami, mówiliśmy o zainteresowaniach. Wspólne wyjazdy tylko wzmagaly więzi i radość. Jak powiedział chłopiec z Ukrainy, Cyryl Pantiuk – To tylko tydzień, a my już staliśmy się rodziną. W dzień odjazdu kilka osób się rozplakało, wszystkim było smutno. Gdy ukraińscy koledzy wsiedli do autokaru, jeszcze długo uczestnicy projektu żegnali się „przez szybę”. Aby pocieszyć ich i samych siebie obiecaliśmy im, że kiedyś do nich przyjedziemy. Mamy nadzieję, że wyjazd grupy ukraińskiej nie przerwie naszej wspaniałej znajomości. Jeśli będziecie mieć szansę uczestniczyć w wymianach, nie wahać się długo. Poznawanie nowej kultury i zapoznawanie się z ludźmi, to niezapomniane przeżycia”.*

Mariusz Sokołowski

10

Dobre praktyki: Chęci, inspiracja, pomysły - czyli już pięć wspólnych wymian

Czy zwykły wiejski nauczyciel może zostać koordynatorem międzynarodowego? Tak, może. Co trzeba w tym celu zrobić? Opierając się na własnym doświadczeniu skomentuję niektóre szczegóły pracy związanej z pisaniem i realizacją projektów międzynarodowych przez nauczycieli ukraińskich wspólnie z partnerami międzynarodowymi, w szczególności kolegami z Polski. Ja, Serhij Krawczenko, nauczyciel geografii i biologii, w zwykłym wiejskim gimnazjum w okolicach Pryłuków w obwodzie czernihowskim wraz z Aliną Kierod z Rucianego-Nidy (Polska), do dnia dzisiejszego zrealizowaliśmy pięć projektów międzynarodowych w ramach integracji europejskiej młodzieży ukraińskiej, w celu rozwoju i wsparcia uzdolnionej młodzieży z sąsiednich krajów, poznania i porównania tradycji, zwyczajów, oświaty, kultury i rozwoju demokracji. Jednak przypomnijmy sobie, od czego wszystko się zaczęło? Przede wszystkim należy zastanowić się, czy tobie, ukraiński nauczycielu, potrzebne są zmiany w systemie oświaty? Jeśli tak, to idziemy do przodu. Później wyznaczamy cele, żeby na konkretnych przykładach pokazać uczniom ukraińskiej szkoły, jak są zintegrowani z Unią Europejską ich rówieśnicy z Polski? Jaki mają system oświaty? Jak w Polsce dbają o uzdolnionych i utalentowanych uczniów? Jak w Polsce rozumieją wartości demokratyczne? Przykłady te powinny być nie abstrakcyjne, a naoczne, uczniowie powinny je widzieć, przebywać przez pewien czas w tym środowisku i „żyć” w tym kraju, nie dzięki wycieczkom, tylko dzięki programowi wymiany doświadczeń. W ten sposób, kiedy cel główny, cele szczegółowe i przedmiot badania już zostały określone, pojawia

się konieczność znalezienia partnerów i oczywiście posiadania umiejętności pisania projektów. Miałem szczęście, bo w 2008 roku poznałem wspaniałych ludzi, którzy byli profesjonalistami, a dokładnie trenerami w zakresie pisania projektów, innowacyjnych technologii w oświacie, rozwijania umiejętności przywódczych i kształtowania partnerskich relacji między Ukrainą a Polską. Te panie to Oksana Czaban, Ludmyła Roman i Nadija Krit z organizacji pozarządowych „Towarzystwo Lwa” i „Poszuk” z miasta Lwów, pani Nelia Ławrynenko ze Stowarzyszenia Młodzieży Ukraińskiej z Czernihowa, pani Martyna Bogaczyk i Ewa Bracha z Warszawy. Tak zwane SWATKI, czyli ciekawe, profesjonalnie przygotowane spotkania między polskimi i ukraińskimi nauczycielami, zorganizowane w celu wymiany doświadczeń i nawiązania partnerskich relacji, gdzie każdy może zaprezentować swój region, szkołę i znaleźć kolegów do napisania przyszłego projektu, pozwoliły mi poznać wielu Polaków i znaleźć kolegów, którzy myśleli tak samo jak ja. W ten sposób, na SWATCE we Lwowie poznałem prezeskę organizacji pozarządowej Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży w Rucianem-Nidzie Alinę Kierod, z którą współpracujemy do dziś. Jakie trudności pojawiały się podczas pisania projektów? Po pierwsze, to przepaść językowa, szczególnie przy tłumaczeniu (mam na myśli tłumaczenia poprzez internetowe translatory) tekstów w czasie rozmów przez internet. A propos, rozmowa „na żywo” Ukraińca z Polakiem daje samą

satysfakcję i pozwala na trening pamięci. Po drugie, trzeba w napiętym grafiku pracy nauczyciela znaleźć wolny czas na prace związane z projektem, ale jeśli podchodzicie do tego entuzjastycznie i jest to interesujące dla was i waszych uczniów, nie odbiera się tego jako problemu. Po trzecie, należy wcześniej zadbać o dokumenty nauczycieli i uczniów niezbędne do wyjazdu za granicę (a powiem szczerze, że trochę jest do zrobienia – paszporty, wize, ubezpieczenie, notarialnie poświadczony poprawnie sformułowane zgody rodziców na wyjazd dziecka za granicę, kontakty z centrum wizowym, aby złożyć dokumenty, rezerwacja biletów, przejazdy, konsultacje, pozwolenia z miejscowych wydziałów oświaty i dużo innej papierkowej roboty poprzedzającej wyjazd grupy w ramach projektu międzynarodowego). Koniec końców, kiedy już pokonacie to wszystko, wy i wasi uczniowie otrzymacie ogromne „bonusy”, ponieważ będziecie mogli na własne oczy zobaczyć jeden z krajów Unii Europejskiej, porównać poziom życia, wykształcenia, kultury, życia codziennego, zobaczyć i poczuć, czym są europejskie wartości demokratyczne. Znajdziecie sobie nowych przyjaciół. A co najważniejsze, po powrocie do domu, będziecie już POSIADACZEM nowej, pozytywnej informacji, zarówno dla kolegów, jak i dla mieszkańców waszego regionu. Miałem szczęście w tym wszystkim uczestniczyć i trafić do malowniczych miejsc Polski: 2010 rok - Bieszczady, 2012 rok - Władysławowo, 2014 rok – Ruciane-Nida, 2015 rok — Warszawa – Olsztyn – Pisz, 2016 rok – Ruciane-Nida. Mam nadzieję, że moja współpraca z polskimi partnerami będzie miała ciąg dalszy, a jest kontynuowana dlatego, że są chęci, inspiracja i pomysły. Życzę moim droгим kolegom udanych projektów i partnerów myślących podobnie. Życzę Wam szczęścia!!!

Serhij Krawczenko

Załączniki – wzory dokumentów

Додаток 1 / Załącznik 1

LIST INTENCYJNY O WSPÓŁPRACY/ УГОДА ПРО НАМІРИ СПІВПРАЦІ

§1

Niniejszy list intencyjny został zawarty między następującymi Stronami: (nazwa, adres szkoły) reprezentowaną przez Dyrektora Szkoły (imię i nazwisko) oraz (nazwa, adres szkoły) reprezentowaną przez Dyrektora Szkoły (imię i nazwisko).

*Сторонами, що уклали цю угоду про наміри співпраці, є: (назва та адреса школи), в особі директора (ім'я та прізвище), та ***** (назва та адреса школи), в особі директора (ім'я та прізвище).*

§2

Poprzez podpisanie niniejszego dokumentu strony potwierdzają wolę współpracy między zespołami nauczycielskimi i uczniowskimi dwóch szkół.

Цим документом сторони підтверджують добру волю співпраці між учительськими та учнівськими колективами двох шкіл.

§3

Przedmiotem współpracy jest realizacja wspólnych projektów skierowanych do uczniów i nauczycieli, które będą wdrażane zarówno na terytorium Polski, jak i Ukrainy. Wspólne projekty będą dotyczyły, w szczególności, wymiany doświadczeń i doskonalenia zawodowego nauczycieli, a także stworzenia warunków dla dialogu i wzajemnego poznawania uczniów dwóch szkół.

Предметом співпраці є реалізація спільних проектів для учнів і вчителів, що здійснюватимуться як на території Польщі, так і в Україні. Спільні проекти стосуватимуться, зокрема, обміну досвідом і професійного вдосконалення учителів, а також створення умов для діалогу і взаємопізнання учнів двох шкіл.

§4

Partnerstwo gimnazjów ma długoterminowy charakter. Współpraca została nawiązana na początku 2013 roku najpierw zaocznie, zaś w październiku 2013 roku we Lwowie omówione zostały ogólne kierunki działań, a szczegóły dalszej współpracy omawiane będą podczas spotkania w Czarnkowie w lutym 2014 roku.

Партнерство гімназій має довгостроковий характер. Співпраця зав'язалася на початку 2013 року спочатку заочно, у жовтні 2013 у Львові обговорено загальні напрями діяльності, а подробиці подальшого співробітництва обговорюватимуться під час зустрічі у Чарнкові у лютому 2014 року.

§5

Niniejszy dokument ma charakter deklaracyjny i nie stanowi prawnego, ani finansowego zobowiązania dla żadnej ze stron.

Даний документ має декларативний характер і не є ані юридичним, ані фінансовим зобов'язанням для жодної із сторін.

§6

Niniejszy dokument sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach w języku polskim i języku ukraińskim, po jednym dla każdej ze stron.

Даний документ складено у двох однакових примірниках українською та польською мовами, по одному для кожної із сторін.

.....
data, podpis /дата, підпис

.....
data, podpis /дата, підпис

Додаток 2 / Załącznik 2

***** гімназія
790**, м. Львів, вул. *****, ** /
***** gimnazjum
790**, Lwów, ul. *****, **

ZAPROSZENIE / ЗАПРОШЕННЯ

Gimnazjum Publiczne w ***** zaprasza nauczycieli i młodzież z ***** Gimnazjum do realizacji wspólnych projektów w oparciu o list intencyjny w terminie od 19.02.2014 do 19.02.15.

*Публічна Гімназія в ***** запрошує вчителів і молодь з ***** гімназії до реалізації спільних проектів відповідно до угоди про наміри співпраці протягом 19.02.2014 - 19.02.15.*

W szczególności zapraszamy przedstawicieli ***** Gimnazjum do C***** na spotkanie nauczycieli, które odbędzie się pod koniec lutego 2014 roku, na spotkanie młodzieży szkolnej i nauczycieli z Niemiec, Polski i Ukrainy w maju 2014 roku w ramach projektu polsko-niemieckiej wymiany młodzieżowej, na wymianę młodzieży i nauczycieli z Polski i Ukrainy pod koniec 2014 lub na początku 2015 roku.

*Зокрема ми запрошуємо представників ***** гімназії до Ч***** на зустріч вчителів, яка відбуватиметься наприкінці лютого 2014 року, на зустріч шкільної молоді і вчителів з Німеччини, Польщі та України в травні 2014 року у рамках проекту польсько-німецького обміну молоді, на обмін молоді і вчителів з Польщі та України наприкінці 2014 або на початку 2015 року.*

Zapraszamy do współpracy nauczycieli/opiekunów i uczniów zgodnie z niżej podanymi listami uczestników projektów.

Запрошуємо до співпраці учителів/опікунів та учнів відповідно до нижченаведених списків учасників проектів.

Zobowiązujemy się do zapewnienia uczestnikom wymiany zakwaterowania i żywienia (w przypadku wymiany młodzieżowej w ramach projektu wymiany polsko-niemieckiej – częściowego zwrotu kosztów podróży, zapewnienia zakwaterowania, żywienia i ubezpieczenia uczestników)

Зобов'язуємося забезпечити учасникам обміну проживання та харчування (у випадку обміну молоддю у рамках проекту польсько-німецького обміну — часткове повернення транспортних витрат, забезпечення проживання, харчування та страхівку для учасників)

Z poważaniem / З повагою

Lista nauczycieli/opiekunów i dzieci/uczniów

Список учителів/опікунів та дітей/учнів

	Imię i nazwisko	Paszport	Data urodz	Obywat.
	K***** A*****	E*7***** Wydany: 21.03.2008 Ważny do: 21.03.2018	**..*.19**	Ukraina
	S***** Z*****	P*6***** Wydany: 19.07.2006 Ważny do: 19.07.2016	**..*.20**	Ukraina
	****	****	****	****
.	T*** I*****	E*5***** Wydany: 22.09.2008 Ważny do: 22.09.2018	**..*.20**	Ukraina

Додаток 3 / Załącznik 3

C*****, 03.11.2014

**Konsulat Generalny
Rzeczypospolitej Polskiej
we Lwowie**

Lwów, ul. Iwana Franki 108,
Ukraina 79011
Konsul Generalny
J***** D****

Szanowny Panie Konsulu,

W imieniu Gimnazjum Publicznego w C***** proszę o wydanie wizy Schengen dwuletniej wielokrotnej na termin 10.11.2014 - 10.11.2016 nauczycielom i uczniom ***** Gimnazjum:

1. R**** L****
 2. M***** O****

- ** V**** N*****

Wyżej wymienione osoby są zaproszone do uczestnictwa w realizacji projektu współpracy między Gimnazjum Publicznym w C*****, szkołą w R**** (Niemcy) i ***** gimnazjum we L****. Współpraca między szkołami trwa już od czterech lat, wspólnie zrealizowaliśmy kilka projektów wymiany nauczycieli i młodzieży na terytorium Ukrainy i Polski. Obecnie przygotowujemy się do spotkania młodzieży w Niemczech w 2015 r., a w okresie 25.11 – 5.12.2014 planujemy spotkanie robocze w celu przygotowania projektu.

Zapewniamy zakwaterowanie i wyżywienie gościom z Ukrainy w czasie ich pobytu na terytorium Polski. Ponieważ środki na sfinansowanie pobytu gości z Ukrainy w Polsce najczęściej pochodzą ze środków budżetowych oraz społecznych Unii Europejskiej, zwracamy się z uprzejmą prośbą o zwolnienie z opłaty wizowej.

W przypadku, gdyby były konieczne dodatkowe informacje dotyczące naszego Gimnazjum lub współpracy z partnerami, proszę o bezpośredni kontakt telefoniczny pod nr tel. +48***** lub za pośrednictwem poczty elektronicznej *****@*****.**.

Dane paszportowe:

	Imię i nazwisko	Paszport	Data urodz	Obywat.
1.	R***** L*****	E*7***** Wydany: 21.03.2008 Ważny do: 21.03.2018	**..19**	Ukraina
2.	M***** O*****	P*6***** Wydany: 19.07.2006 Ważny do: 19.07.2016	**..20**	Ukraina
	****	****	****	****
.	V*** N*****	E*5***** Wydany: 22.09.2008 Ważny do: 22.09.2018	**..20**	Ukraina

Z poważaniem

R***** B*****

Szkolny koordynator
współpracy międzynarodowej

Publikacja „Polsko-ukraińskie wymiany młodzieży - poradnik informacyjny” jest dostępna na licencji Creative Commons „Uznanie autorstwa- Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe”. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz autorów oraz Fundacji Edukacja dla Demokracji. Utwór powstał w ramach programu RITA - Przemiany w regionie, realizowanego przez Fundację Edukacja dla Demokracji przy wykorzystaniu środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności. Zezwala się na dowolne wykorzystanie treści – pod warunkiem zachowania niniejszej informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, posiadanych praw oraz o programie RITA. Treść licencji jest dostępna na stronie <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>.

Fundacja Edukacja dla Demokracji
ul. Nowolipie 9/11
00-150 Warszawa

www.fed.org.pl